

діями на сході нашої держави. Висока прибутковість і інфляція в Україні стимулює іноземних суб'єктів господарювання до підрядних замість партнерських, інвестиційних стосунків. Це призводить до переважання вивезенню капіталу з країни, а не до ввезення останнього. Крім того, іноземний капітал також концентрується в експортно-орієнтованих галузях, закріплюючи деформацію української економіки.

2.3. Форми, методи та інструменти державного регулювання балансу публічних і приватних інтересів у сфері інвестиційних відносин

Одним із головних чинників економічного розвитку держави є інвестиції. Визначальними умовами для їх залучення є сприятливий інвестиційний клімат і стабільне законодавство. Тому найважливішим фактором активізації інвестиційних процесів є організація ефективної системи управління і регулювання інвестиційної діяльності, побудова найбільш раціонального механізму державного регулювання інвестиційної діяльності. Однак, попри суттєві напрацювання в цій сфері, усе ще залишаються прогалини і низка проблем, які потребують досконалого обґрунтування та вирішення.

Взаємодія держави і суб'єктів господарювання в галузі інвестиційної діяльності, полягає в комплексному застосуванні правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів для створення умов ефективної діяльності останніх і досягнення оптимального рівня економічного і соціального розвитку суспільства. Комплекс вказаних методів повинен розглядатися в якості єдиного економіко-правового механізму державного регулювання інвестиційної діяльності. На сьогоднішній день відсутні як чітко сформульована методологічна основа систематизації засобів, які притаманні відповідним методам управлінського впливу на інвестиційну діяльність, так і методика їх застосування з прогнозованістю ефективності в цілях розвитку соціально-економічної системи країни.

Економіко-правові проблеми державного регулювання інвестиційних процесів і ефективність інвестицій досліджували такі зарубіжні економісти, як Дж. Александер, І. Ансоф, Дж. Бейлі, Е. Бредлі, Дж. Гікс, А. Гропеллі, Дж. М. Кейнс, Дж. Кокс, Г. Марковіц, Дж. Маршалл, Ф. С. Мишкін, М. Міллер, Ф. Модільяні, Ж. Моссен, Е. Нікбахт, К. Рейлі, Ж. Ривуар, С. Росс, П. Самуельсон, Дж. Сорос, Д. Стейнер, С. Уелш, І. Фішер, І. Форестер, М. Фрідман, В. Шарп та інші.

Вагомий внесок у формування теоретично-методологічних і практичних аспектів інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку країни на основі державного регулювання інвестиційної діяльності внесли такі провідні вчені, як: Д. В. Задахайло, В. К. Мамотов, О. П. Подцерковний, В. А. Устименко, В. С. Щербина, О. М. Вітник, М. П. Лукінська тощо. О. Барановський, З. Герасимчук, О. Дзюблук, П. Єгорова, І. Камінська, М. Карлін, М. Козоріз, Н. Краснокутська, І. Луніна, Б. Луців, І. Лютий, С. Науменкова, Л. Пейкова, С. Рогачов, Е. Терещенко, Л. Федулова, В. Ходаківська, С. Шумська і багато інших.

Увага зазначених вище науковців загострюється здебільшого на теоретичних аспектах соціально-економічного розвитку країни, його фінансового особливого інвестиційного забезпечення, участі інститутів фінансового ринку в акумулюванні та перерозподілі фінансових інвестиційних ресурсів на основі державного регулювання інвестиційної діяльності.

Світовий досвід свідчить, що навіть в умовах розвиненої ринкової економіки існує об'єктивна необхідність в державному регулюванні господарської діяльності. Серед економістів немає єдності щодо розмежування форм і методів такого регулювання. Тому, в першу чергу, необхідно визначитись з відповідними категоріями, які будуть застосовуватися в дослідженні форм, методів та засобів державного регулювання інвестиційної діяльності.

Метод (від грец. *μέθοδος* — «шлях крізь») — систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити, щоб виконати певну задачу чи досягти певної мети; поняття тотожне алгоритму дій і технологічному процесу. Сьогодні під методом розуміють особливий спо-

сіб або систему способів, які застосовні до будь-якої науково-практичної діяльності. Жоден спосіб не є повноцінним і завжди реалізується в сукупності, проте саме за особливостями окремого способу відрізняють і систематизують методи.

Методи державного регулювання економіки — це способи впливу держави на сферу підприємництва, інфраструктуру ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення умов їхнього ефективного функціонування відповідно до напрямків державної економічної політики. Кожен метод ґрунтується на використанні сукупності інструментів (регуляторів, важелів)¹.

Державне регулювання економіки потребує системного підходу до вибору методів та притаманних їм засобів впливу держави на суб'єктів економічних відносин. Регулюванню підлягають складні процеси життєдіяльності суспільства, на які нездатні ефективно впливати окремі важелі або будь-які вибіркові, незбалансовані їх комбінації. Результативність державного регулювання зростає, якщо ці важелі застосовуються не випадково чи під тиском груп спеціальних інтересів і кон'юнктури, а системно, виходячи з довгострокових цілей і поточних завдань соціально-економічного розвитку.

Системний підхід передбачає інтеграцію в цілісну систему, по-перше, елементів, що формують стратегію соціально-економічного розвитку, по-друге, елементів, що утворюють підсистему регуляторів.

В економічній теорії усталеною є класифікація методів державного регулювання економіки за двома самостійними критеріями: за формами впливу та засобами впливу. За формами впливу методи державного регулювання економіки поділяють на дві групи: методи прямого та непрямого впливу.

Методи прямого впливу безпосередньо діють на функціонування суб'єктів ринку. Такий безпосередній вплив здійснюється за допомогою інструментів (засобів) адміністративно-правового характеру, які регламентують діяльність суб'єктів господарювання, та економічних інструментів прямого впливу.

¹ Державне регулювання економіки : навч. посібник за ред. С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. Київ. 2000. 316 с.

Методи непрямого впливу – це методи, які регламентують поведінку суб'єктів ринку не прямо, а опосередковано, через створення певного економічного середовища, яке змушує їх діяти в потрібному державі напрямку. До методів непрямого впливу належать інструменти фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, амортизаційної, інноваційної та інших напрямків економічної політики, а також методи морального переконання.

Основні засоби прямого та непрямого державного регулювання господарської діяльності визначені статтею 12 ГК України та іншими законодавчими актами.

Залежно від засобів впливу виділяють правові, адміністративні, економічні та пропагандистські методи державного регулювання економіки.

Реалізація державою економічної політики (ст. 9 ГК України) – це здійснення довгострокової (стратегічної) і поточної (тактичної) економічної і соціальної політики спрямованої на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому¹. Одним із напрямків економічної політики держави є інвестиційна політика, яка спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення та концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним. Як зазначає О. А. Руденко, «державне регулювання інвестицій» та «державна інвестиційна політика» – не тотожні терміни. Інвестиційна політика – більш широке поняття і може застосовуватись як невтручання, тоді як поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності» має активну природу².

¹ Господарський Кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

² Руденко О. А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2014. № 1 (63). С. 31.

В Україні єдину державну стратегію у сфері інвестиційної діяльності визначає Верховна Рада України, яка створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності¹.

Взаємодія держави і господарюючих суб'єктів в галузі інвестиційної діяльності полягає в комплексному застосуванні правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів для створення умов ефективної діяльності останніх і досягнення оптимального рівня економічного і соціального розвитку суспільства. У контексті загального розуміння терміну «метод державного регулювання економіки» можна визначити метод державного регулювання інвестиційної діяльності як сукупність прийомів, способів, прямих і непрямих, за допомогою яких держава впливає на учасників інвестиційних відносин.

Комплекс правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів повинен розглядатися, на наш погляд, в якості єдиного економіко-правового механізму державного регулювання інвестиційної діяльності. Тим не менше, у даний час відсутні як чітко сформульована методологічна основа систематизації засобів, які притаманні відповідним методам управлінського впливу на інвестиційну діяльність, так і методика їх ефективного застосування в цілях розвитку соціально-економічної системи країни на основі принципу державного регулювання інвестиційної діяльності. Основоположним принципом державного регулювання інвестиційної діяльності повинна бути законодавчо забезпечена стійка рівновага між імперативним впливом держави на інвестиційну діяльність і свободою її здійснення. Надлишкове втручання держави підвищує корупційні ризики і ви-

¹ Іноземні інвестиції та національний капітал: парадигми взаємодії : зб. наук. праць за ред. Я. А. Жаліло. Київ : Сатсанга. 2001. С. 37.

кликає погіршення інвестиційного клімату, стагнацію і відтік інвестицій в більш економічно привабливі юрисдикції.

Законодавча база є найважливішим напрямом державного регулювання інвестиційної діяльності. Правовий режим інвестування в Україні визначається національним законодавством, яке, в свою чергу, складається з великої кількості нормативних актів.

Метою державного регулювання інвестиційної діяльності (ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність») є реалізація економічної, науково-технічної і соціальної політики, виходячи із цілей та показників економічного й соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності. При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплексі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони культурної спадщини, охорони навколишнього середовища та здоров'я¹.

Засоби державного регулювання впроваджується за допомогою правових форм. Форми державного регулювання інвестиційної діяльності (ст. 12 Закону України «Про інвестиційну діяльність») включають управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Форми, методи та засоби регулювання інвестиційної діяльності регламентовані нормативними актами різних галузей права. Так, відносини щодо участі держави у статутних капіталах господарських товариств є цивільними і регламентуються нормами цивільного права,

¹ Крючкова І. В. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання інвестиційної політики як важливого фактора економічного зростання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. С. 298–301.

а надання субсидій і субвенцій з бюджетів усіх рівнів відноситься до сфери дії бюджетного права. Аналогічним прикладом є надання інвестиційних кредитів для реалізації лізингових проектів, яке на законодавчому рівні регулюється бюджетним законодавством і Законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про фінансовий лізинг», здійснюваної у вигляді капітальних вкладень.

Засоби державного регулювання інвестиційної діяльності можуть бути умовно розділені на три групи: 1) макроекономічні, до яких відносяться інструменти, що визначають загальноекономічний клімат інвестицій, а саме впливають на процентну ставку, темпи зростання економіки і зовнішньоторговельний режим (визначаються всією бюджетно-податковою політикою); 2) мікроекономічні інструменти, що включають заходи, які впливають на окремі складові інвестицій або на окремі галузі: податкові ставки, правила амортизації, гарантії, пільгові кредити; 3) інституційні інструменти, що дозволяють досягти координації інвестиційних програм приватних інвесторів і включають державні органи інвестиційної політики, об'єднання підприємств, інформаційні системи.

До основних засобів регулювання умов інвестиційної діяльності відносяться:

- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- прийняття державних норм та стандартів;
- впровадження заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції;
- роздержавлення і приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- проведення політики ціноутворення;
- проведення державної експертизи інвестиційних проектів;
- інші заходи¹.

¹ Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991. р. № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

Система регулювання умов інвестиційної діяльності не є стабільною, вона підлягає коригуванню залежно від соціально-економічної ситуації в певний період часу, рівня інвестиційної активності суб'єктів господарювання.

З метою активізації інвестиційного попиту держава може використовувати традиційні для світової практики методи: збільшувати державні витрати і зменшувати податки, знижувати процентну ставку за кредит, збільшувати грошову масу, втручатися в ринок цінних паперів¹. При цьому завжди повинен дотримуватися принцип державного регулювання інвестиційної діяльності, який передбачає стійку рівновагу між імперативним впливом держави на інвестиційну діяльність і свободою її здійснення. Надлишкове державне регулювання підвищує корупційні ризики і викликає погіршення інвестиційного клімату, стагнацію і відтік інвестицій в більш економічно привабливі юрисдикції.

На підставі аналізу положень ст. ст. 11, 12, 12-1 Закону України «Про інвестиційну діяльність можна виділити два основних напрямки участі органів державної влади в інвестиційних відносинах. По-перше, це створення сприятливих умов для інвесторів при здійсненні ними своєї діяльності, а по-друге – пряма участь держави в інвестиційній діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень. При цьому: 1) пряме державне регулювання, здійснюване у сфері державних інвестицій; у сфері надрокористування та інших видів природокористування; у сфері приватизації об'єктів державної власності тощо; 2) непряме регулювання інвестиційних процесів у країні, що включає забезпечення державою гарантій прав інвесторів, захисту інвестицій та надання державної підтримки інвесторам. Державна підтримка для розроблення інвестиційного проекту надається виключно у разі наявності проектної (інвестиційної) пропозиції шляхом фінансування або співфінансування за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів.

Залежно від форми власності, яка виступає об'єктом інвестування, розрізняють державне регулювання інвестиційної діяльності

¹ Михасюк, І. Р., Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : підручник. Магнолія плюс. Львів. 2006. 220 с.

у сфері: 1) відносин державної власності; 2) регулювання і контролю за інвестиційною діяльністю незалежно від форми власності, на базі якої діють учасники інвестиційної діяльності; 3) державної підтримки інвесторів, що діють на основі приватної власності.

Для оцінки засобів державного регулювання інвестиційної діяльності та ступеня їх впливу на господарюючі суб'єкти, перш за все, необхідно дати характеристику основної ланки економіки, без формування і розвитку інвестиційних інтересів якої неможливий розвиток соціально-економічної системи в цілому. Такою ланкою є підприємство, як самостійний суб'єкт господарювання (ст. 62 ГК України), створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому законом.

Таким чином, підприємство визначається своєю багатозадачністю. По-перше, підприємство створює необхідний обсяг затребуваного суспільством продукту. По-друге, на основі реалізації виробленого продукту відтворюються кошти, витрачені на його виробництво. По-третє, у результаті такої діяльності підприємство виробляє новостворену вартість – прибуток, частина якого, через систему податкових відрахувань направляє в бюджет держави, який використовується на життєзабезпечення країни. По-четверте, у результаті діяльності підприємства частина прибутку, що залишилася в розпорядженні підприємства (чистий прибуток) має забезпечити розширене відтворення і успішну реалізацію соціальних програм.

Отже, необхідно виокремити чотири блоки державного регулюючого впливу на ефективність господарської діяльності підприємств. Перебуваючи в постійній залежності від ефективності роботи підприємств, держава, у свою чергу, впливає на економічні процеси, що відбуваються на них, шляхом прийняття законів, які активізують або уповільнюють інвестиційну активність, застосовуючи механізми і засоби управління і регулювання і стимулювання.

Розширене відтворення залежить від ефективності діяльності самих підприємств, яка, у свою чергу, зумовлена трьома взаємодію-

чими, взаємообумовленими і взаємопов'язаними основними чинниками. По-перше, це рівень інвестиційного клімату в державі; по-друге – це інвестиційна привабливість конкретного підприємства (конкретних програм і вміння ними управляти); по-третє - регулюючий вплив держави, який формує інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість економіки країни, забезпечує безпеку для інвестування. Зазначений регулюючий вплив держава здійснює, залежно від методу, за допомогою правових, адміністративних та економічних засобів у формах управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності і контролю за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності. Отже механізми державного регулювання інвестиційної діяльності визначаються методами, формами та притаманними їм засобами, визначеними законом.

Особливої уваги потребують напрямки державного регулювання іноземного інвестування, а саме:

- здійснення іноземних інвестицій на території України. Цей напрямок повинен включати заходи, спрямовані на залучення (стимулювання) іноземних інвестицій, обмеження здійснення іноземних інвестицій, надання іноземним інвесторам державних гарантій, здійснення державного контролю і нагляду;

- регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних приватних інвесторів на території іноземних держав;

- управління зарубіжними інвестиціями державного сектору економіки.

Указані напрямки повинні забезпечуватися, перш за все адміністративними засобами державного регулювання інвестиційної діяльності. Адміністративні засоби базуються на силі закону й на основі класичних методів правового регулювання заборони, дозволу і примусу формуються в конкретні заходи державного регулювання інвестиційної діяльності, які спрямовані на забезпечення балансу публічних та приватних інтересів.

Адміністративні заходи опосередковуються визначеними законодавчими актами заборонами, дозволами і примусами, які можна класифікувати за спрямованістю дії – адміністративні заходи, направ-

лені на інвестора, реципієнта, об'єкт інвестування, види та характер інвестицій. Таким чином, адміністративні заходи зводяться до створення і застосування законів, що, наприклад, дозволяють, приписують або забороняють окремі види діяльності, вимоги до організаційно-правових форм реципієнта, видів майнових цінностей, які можуть використовуватися як інвестиції в конкретного виду інвестиційних проєктах та їх розмірах тощо. Для ефективності адміністративних заходів регулювання інвестиційної діяльності законодавством визначається ступінь відповідальності за відповідні порушення.

Адміністративні засоби регулювання в більшості розвинутих країн з ринковою економікою застосовуються в незначній мірі. Їхня сфера діяльності обмежується: завданнями протистояння впливу зовнішніх негативних економічних чинників, мінімізації заподіяних ними збитків; активної участі у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку економіки; забезпеченням відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам¹; охорони навколишнього середовища, створення умов для соціального захисту населення, забезпечення національної безпеки. Серед елементів регулюючого механізму західноєвропейських країн виділяють: 1) спеціальні закони, що встановлюють порядок ввезення і функціонування прямих іноземних інвестицій, контроль за ними з боку центральної і місцевої влади; 2) органи, які здійснюють контроль за іноземними інвестиціями; 3) валютний контроль; 4) систему і правила звітності іноземних інвесторів; 5) правовий захист іноземних інвестицій.

Аналіз законодавства розвинених країн в інвестиційній галузі дозволяє виявити характерний приклад, що ілюструє типову відмінність у рівні розвитку системи забезпечення національної безпеки і розробці проблем, пов'язаних з розвитком економіки під впливом інвестиційних процесів, між провідними державами і країнами, що знаходяться на нижчому рівні розвитку. Таким прикладом є законодавство США.

¹ Руденко О. А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2014. № 1 (63). С. 67.

Центральне місце в нормативній базі США з цього питання займає «Закон про іноземні інвестиції і національну безпеку 2007» (The Foreign Investment and National Security ACT of 2007). Цей закон посилює контроль і упорядковує процедуру допуску іноземного капіталу в галузі, які потенційно пов'язані з національною безпекою і є невід'ємною частиною «Ехон-Флоріо» поправки. Закон розширив список угод, що підлягають перевірці Комітетом з іноземних інвестицій в США (Committee on Foreign Investment in the United States), – далі «Комітет», за рахунок включення в нього угод з придбання активів і об'єктів так званої «критичної інфраструктури», під якою розуміються «системи і майно як матеріального, так і віртуального характеру, які є життєво важливими для країни, і нездатність чи знищення таких систем і майна зробить негативний вплив на національну безпеку країни». Комітет є міжвідомчим органом, безпосередньо підкоряючись президентові США.

Відповідно до приписів вищезгаданого закону, Міністерством фінансів США на його виконання було розроблено і опубліковано «Керівництво, що регулює порядок поглинання, придбання і злиття іноземними особами при здійсненні угод, які зачіпають інтереси національної безпеки» (далі – «Керівництво»). «Керівництво» вступило в силу 22.12.2008 р. і кодифікує зміни з реалізації положень в інвестиційній сфері.

Іноземні інвестори можуть вільно вкладати свої кошти у більшість галузей економіки США, а також вивозити основний капітал і прибутки. Проте, є і певні обмеження на здійснення іноземних інвестицій в капітал компаній деяких галузей американської економіки, які встановлюються або з міркувань національної безпеки, або для захисту «чутливих галузей» і «критичної інфраструктури». Такі обмеження стосуються атомної енергетики, телебачення і радіомовлення, програм в галузі передових технологій, сільськогосподарського виробництва і рибної промисловості, банківської і біржової діяльності, сфери повітряного і морського транспорту, надання митних послуг, галузі видобутку корисних копалин. Такі законодавчі акти США, як Закон про оборонну продукцію (Defense Production Act of 1950), Закон

про інвестування конверсії і перехідний період оборонної промисловості (Defense Conversion, Reinvestment, and Transition Assistance Act of 1992) фактично повністю обмежують участь іноземного капіталу в області розробки і виробництва військової техніки і озброєнь.

Необхідно відмітити, що двосторонній Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій (Договір ратифіковано Законом N 226/94-ВР від 21.10.94) містить двосторонні обмеження щодо допуску іноземних інвестицій¹.

Кожна із Сторін зберігає за собою право відмовляти будь-якій компанії в наданні переваг по цьому Договору, якщо така компанія контролюється громадянами будь-якої третьої країни, та в тому, що стосується компанії іншої Сторони, така компанія не веде суттєву підприємницьку діяльність на території іншої Сторони або якщо вона контролюється громадянами третьої країни, з якою Сторона, що відмовила, не підтримує нормальних економічних стосунків.

Відповідно до п. 1 ст. 2 Договору Сполучені Штати Америки залишають за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру із національного режиму в таких галузях: повітряний транспорт; океанське та прибережне судноплавство; банківська діяльність; страхування; урядові субсидії; програми страхування та позик; енергетика; брокерство у митній службі; володіння нерухомим майном; володіння або управління радіомовленням або громадськими радіо- та телестанціями; володіння акціями в Корпорації супутникового зв'язку; послуги у сфері громадського телефонного та телеграфного зв'язку; підводна кабельна служба; використання землі та природних ресурсів; гірничі розробки надр, які знаходяться в державній власності; морські та пов'язані з ними послуги; «первісне ділерство» з цінними паперами Уряду Сполучених Штатів Америки.

Відповідно до п. 1 ст. 2 Договору Сполучені Штати Америки залишають за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру з режиму найбільш сприятливої нації в нижчезазначених галузях: володіння нерухомим майном; гірничі розробки

¹ Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій від 16.11.1996 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/840_419.

надр; морські та пов'язані з ними послуги; «первісне ділерство» з цінними паперами Уряду Сполучених Штатів Америки.

Відповідно до п. 1 ст. 2 Договору Україна залишає за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру з національного режиму в таких галузях: виробництво устаткування, яке використовується виключно для атомних електростанцій; морський транспорт, включаючи океанське та прибережне судноплавство; повітряний транспорт; атомна електроенергетика; приватизація об'єктів освіти, спорту, медицини та науки, які фінансуються за рахунок державного бюджету; підприємства з видобутку солі; підприємства з видобутку та переробці рідкоземельних, уранових та інших радіоактивних елементів; володіння та управління телевізійними та радіотрансляційними станціями; власність на землю.

Вважається, що адміністративні методи державного регулювання вторинні, порівняно з економічними, ґрунтуються на останніх. Отже, необхідно змінювати принципи і підходи до використання інструментів адміністративного впливу на економіку на підставі зміни самого механізму державного регулювання інвестиційної діяльності, спрямованого не тільки на її активізацію, але і на обмеження гіпертрофовано розвиненої в окремих галузях економіки інвестиційної діяльності, що перешкоджає економічному зростанню держави, або приводить до регресу. На відміну від адміністративних, економічні інструменти регулювання керують виробничо-господарською діяльністю підприємств, вони активізують або обмежують інвестиційну активність в дозволених видах діяльності, дозволяючи прискорити або сповільнити виробничий розвиток і надаючи, таким чином, вплив на рівень життя, наповнюваність бюджету держави, а також на стабільність соціально-економічної системи. Економічні заходи державного регулювання інвестиційної діяльності реалізуються за допомогою економічної політики, що передбачає використання інструментів бюджетної і фінансово-кредитної систем. Для будь-якої сучасної держави використання бюджетних коштів має важливе значення, а для майбутнього України ці заходи стають надзвичайно важливими. Бюджетні інструменти характеризуються напрямками та розмірами витрачання бюджетних коштів.

На інвестиційну політику України і її нормативно-правове забезпечення значний вплив здійснюють інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом у світі. Це є схожою ознакою в регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах. Проте, державне регулювання інвестиційної діяльності повинно здійснюватися з чітко визначеними національними пріоритетами; завданнями протистояння впливу зовнішніх негативних економічних чинників, мінімізації заподіяних ними збитків; активного використання участі у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку економіки; забезпеченням відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам.

Взаємодія держави і господарюючих суб'єктів в галузі інвестиційної діяльності, полягає в комплексному застосуванні правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів для створення умов ефективної діяльності останніх і досягнення оптимального рівня економічного і соціального розвитку суспільства. Комплекс перерахованих методів, повинен розглядатися в якості єдиного економіко-правового механізму державного регулювання інвестиційної діяльності.

Сьогодні гостро постає необхідність чіткого формулювання методологічної основи систематизації засобів, які притаманні відповідним методам управлінського впливу на інвестиційну діяльність, визначення методики їх застосування з прогнозованістю ефективності в цілях розвитку соціально-економічної системи країни.

Перебуваючи в постійній залежності від ефективності роботи підприємств, держава, у свою чергу, впливає на економічні процеси, що відбуваються на них, шляхом прийняття законів, які активізують або уповільнюють інвестиційну активність, застосовуючи механізми і засоби управління, і регулювання, і стимулювання. Вплив держави повинен здійснюватися на основі виокремлення чотирьох блоків державного регулюючого впливу на ефективність господарської діяльності підприємств. По перше, забезпечення створення необхідного обсягу затребуваного суспільством продукту; по-друге, відтворення коштів, витрачених на створення продукту; по-третє – вироблення

новоствореної вартості – прибутку, частина якого, через систему податкових відрахувань повинна направлятися в бюджет держави, який використовується на життєзабезпечення країни; по-четверте – забезпечення розширеного відтворення і успішної реалізації соціальних програм. Указаний державний вплив повинен здійснюватися із дотриманням принципу державного регулювання інвестиційної діяльності, який передбачає стійку рівновагу між імперативним впливом держави на інвестиційну діяльність і свободою її здійснення.

2.4. Особливості правового регулювання інвестиційних фондів ЄС

В економіці України в сучасних кризових умовах відчувається дефіцит фінансування для суб'єктів господарювання, що перешкоджає їх інноваційному розвитку. Для належного залучення роздрібних інвесторів необхідно вдосконалити правове регулювання інститутів спільного інвестування та інших форм спільного інвестування. Побудова сучасного правового регулювання форм інвестування не можлива без вивчення існуючих форм інвестування в іноземному законодавстві, насамперед в ЄС.

Розглянемо емісію цінних паперів інститутів спільного інвестування. Так, за 2016 рік усього регулятором зареєстровано випусків цінних паперів ІСІ на загальну суму 466,37 млрд грн. Найбільшу кількість цінних паперів ІСІ розміщено серед юридичних осіб – резидентів (74,15%). Номінальна вартість розміщених цінних паперів ІСІ, що перебували в обігу наприкінці минулого року, становила 71,75 млрд грн. У 2016 році загальний обсяг випусків цінних паперів інститутів спільного інвестування становив 16,09 млрд. грн, що порівняно з показником 2015 року більше на 1,31 млрд. грн. У 2016 році регулятором зареєстровано 42 випуски інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів на суму 5,37 млрд. грн, що на 5,21 млрд. грн менше порівняно з показником 2015 року. Найбільші